

DEPTH AND DIGNITY

PARASHA PINCHAS 5761

1 Parashat Pinchas

¹⁰ **H**ASHEM spoke to Moses, saying: ¹¹ Phineas, son of Elazar, son of Aaron the Kohen, turned back My wrath from upon the Children of Israel, when he zealously avenged Me among them, so I did not consume the Children of Israel in My vengeance. ¹² Therefore, say: Behold! I give him My covenant of peace. ¹³ And it shall be for him and his offspring after him a covenant of eternal priesthood, because he took vengeance for his God, and he atoned for the Children of Israel.

¹⁴ The name of the slain Israelite man who was slain with the Midianitess was Zimri son of Salu, leader of a father's house of the Simeonites. ¹⁵ And the name of the slain Midianite woman was Cozbi daughter of Zur, who was head of the peoples of a father's house in Midian.

2a Shem Mishneel - R. Bebuski - Ed. pg 36

Pinchas, the son of Elazar, the son of Aharon HaKohen — since the tribes were deprecating him [saying], "Do you see this fellow, the son of Puti," whose maternal grandfather fattened calves for idolatry? He dared to kill a prince of a tribe of Yisrael." So the verse comes to trace his genealogy after Aharon.

(Rashi loc. cit.)

3 Lest we assume that Pinchas was a man without status, an upstart acting beyond his station, the Torah assures us that his act was attributable not to his Yisro/idolatrous ancestry, although this was brought under suspicion by his detractors. If so, tracing his family to Aharon would appear to achieve very little — we still know that Pinchas was descended from Yisro. Also, at least in halachic terms, any fault in a person's ancestry, whether from the paternal or maternal side, would be manifest in him. For example, if either parent, or any of their ancestors were mamzerim, the child will also be a mamzer. So, too, with Pinchas — any fault present in his maternal lineage would also be manifest in him, irrespective of his paternal family.

5 Majesty of Man - pg 246

FOLLOWING THE INCIDENT OF BILAM, the nation began to stray after the women of Moav and their idolatry. The situation deteriorated to the point that Zimri — one of the princes of Israel — was so brazen as to sin with a Midianite woman — Kazbi, the daughter of Tzur — before Moshe and the entire nation. This provoked the wrath of Hashem; yet, Rashi explains (ibid.) that Moshe momentarily forgot the halachah — the law — and could not take action.

6 When a Jew sins with a non-Jewish woman in front of at least ten people, the Torah allows an individual to take action — "a zealot may kill him" (Sanhedrin 82a). A kanai — a zealot — one who is so determined to uphold the honor of Hashem that he cannot let evil exist before him — is permitted to take the law into his own hands. Pinchas, who did remember the halachah, quickly ran to Moshe to ask permission to act. Moshe, reminded of the law, assured him that the two should be put to death and that Pinchas should be the one to carry out the deed. Immediately, on this consent, Pinchas pierced both Kazbi and Zimri with his spear and appeased Hashem's anger. Pinchas's quick action ended the plague which Hashem had brought upon the nation, and which had already killed thousands of Jews.

26

2. The name Puti refers to Yisro, Moshe's father-in-law, who was also the grandfather of Pinchas. Elazar, Pinchas's father, married a daughter of Yisro, also known as Puti or Putiel. See Shemos 6:25 and Rashi, Sanhedrin 82b.

4 נתיבות רשעים - מה קראו
יש להבין ענין השכר שניתן לפנחס על מעשהו, שהרי מעשהו היה לכאורה ממת הגבורה שהרג נשיא בישראל, והיה שכרו צריך להיות ג"כ במדת הגבורה, מדה כנגד מדה, ואיך מתייחסת לזה הברכה

7

IT IS INTERESTING TO NOTE THAT PINCHAS, who so wanted to carry out the will of Hashem and bring the sinners to justice, did not run in a heated passion to kill Zimri and Kazbi. He first went to inquire of Moshe what the law was and only then did he take action. Often, we think of a zealot as a sincere and highly motivated individual whose overwhelming concern for Hashem compels him to act based only on his emotions. The Torah's view of a kanai is quite different. To truly appease Hashem's anger and do His will, a zealot must act only within the intellectual framework of halachah.

CONVENTIONAL THINKING WOULD DICTATE that when a person is swept up in a sea of emotion, it is impossible for him to see

clearly and to act in a rational manner. We see from Pinchas' actions that this is not so. A kanai, who is singled out precisely because of his strong emotions that drive him to sanctify the Name of Hashem, is required to harness these same emotions with cool rationality and to clearly analyze the implications of his actions. A kanai, as well

**Halachah
Must Guide
Our Emotions**

To answer these difficulties, let us consider the motives of Zimri, the man whom Pinchas executed for his illicit relationship with a Moabite princess. The Gemara¹ compares the actions of Zimri to those of Tamar.² My holy father commented that we may infer from this comparison that Zimri also had pure motives in conducting his forbidden sexual liaison with Kazbi. He intended to achieve tremendous spiritual heights and holy rectifications through his act; we might call it a "sin for the sake of heaven." Surprisingly enough, at least in theory, this sort of action may have some place within Jewish life. There is, however, a condition which makes it unworkable in practical terms: the action must be absolutely free of any self-interest or motive other than serving God and realizing His aims. Without this condition, the action is a sin like any other. But Chazal tell us:

It is impossible for even the exceptionally pious not to have sin as at least a fraction of their motive. (Vayikra Rabbah 14:5)

As such, it is impossible to "sin for the sake of heaven," and it is prohibited to attempt to do so. Zimri, while motivated by good intentions, was a sinner nevertheless.

10 This sheds new light on the presentation of Yisro, Pinchas's grandfather, as a man who fattened calves for idolatry. We may suggest that the concept of fattening animals represents a superficial philosophy, one which looks not at the deeper aspects of life but the trivial ones.

This was the claim of the chieftains who complained about Pinchas. They posited that Pinchas was a superficial person, that he had not correctly examined Zimri's motives. Had he looked more closely, they claimed, he would have found not a coarse sin, but an action filled with holy intent and purity, hardly worthy of the violent death which Pinchas meted out. The leaders indicated that Pinchas had inherited this trait of superficiality from his maternal grandfather, who fattened calves for idolatry, the epitome of an external, trivial life view.

To repudiate this, the Torah traces Pinchas's family to Aharon HaKohen, his paternal grandfather. Aharon was the quintessential opposite of superficiality. The Maharal notes that Aharon's very name indicates his internal nature: his life was spent as a middleman resolving disputes between friends and families; indeed, his whole nature was geared to maximizing the deeper, more profound issues in life.

It is now clear why the Torah tells us that Pinchas was the grandson of Aharon at this stage in the narrative. We are to understand that the leaders of the tribes were quite wrong. Pinchas looked very deeply into Zimri's action and acted appropriately. He was not influenced at all by the inheritance of superficiality, which he could have received from his maternal grandfather. Instead, he was a grandson of Aharon, who acted with the full ability of his illustrious grandfather. As such, he knew that he must kill Zimri, even though his actions were pure, for as we have seen, no human can ever act with entirely unsullied motives.

15 ותכלית השלימות היא שאדם יהא שלם בכל חלקי השלימות, עם בוראו עם חבריו ועם עצמו, זה תכלית השלום. וכל זמן שהבריאה חסרה שלימות הרי כל ג' החלקים האלו חסרים שלימות, וכשיהיה התיקון הגמור תשוב הבריאה אל השלמות ותהיה שלמות בכל החלקים שלם עם בוראו שלם עם חבריו ושלם עם עצמו. והמחלוקת היא היפך השלום, שהיא נמשכת מכח זה שאין שלימות, שהאדם אינו שלם עם בוראו, ואינו שלם עם עצמו, ולכך אינו שלם גם עם חבריו, אך האדם שיש בו שלמות אין שייך אצלו מחלוקת.

9 The non-Jewish world of idolatry focuses on an entirely different aspect of animal sacrifices than the Torah. Chazal tell us:

Even the dung of an animal associated with idolatry is forbidden [for any Jewish use] as they [the idolaters] like it to be as swollen as possible. (Avodah Zarah 34b)

* This is explained as follows. The idolater is only interested in the superficial aspects of life and indeed of his offering. His worldview is

empty, focusing only on trivial and superficial matters. Thus he wants his animal to be as plump and large as possible — the bigger, the better. In contrast, Torah literature never mentions the concept of fattening animals for offering, for this merely develops the animal's external physique. We are concerned primarily with the internal, deeper aspects of life, represented by the blood, the life force of the animal. If we do seek out plump, fatty animals, it is only to present the best we have to God, rather than because its size has any symbolic meaning; we never fatten animals before they are sacrificed.

12 נתיבות שלום

הענין דשלום הוא מלשון שלמות, שהעוה"ן הוא עולם התאוות ומדור הקליפות וע"כ אין שום דבר שיוכל להיות בו בשלמות, כמאה"כ (קהלת ז) כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. ואף יהודי עובד ה' ועוסק בתורה ועבודה ובמעשים טובים, יתכן שבכל דבר כשלעצמו יהיו פגמים וחסר בהם שלמות. ורק בעולם שלאחר התיקון שייך בו שלמות. והבי' בזה דכל הבריאה יש בה עירוב טוב ורע מתחת פגם עץ הדעת, שהקב"ה ברא את הטוב וברא גם את הרע, אבל מתחילת בריאתם היו נפרדים זה מזה ופגם עץ הדעת עשה עירוב טוב ורע בכל הבריאה, ומשום כך כל עניני הבריאה חסרים שלמות. וכדחזינו שבכל דבר בבריאה יש חסרונות, וכגון זהב וכסף הריהם מעורבים בסיגים, וכן כל הדברים אף החשובים ביותר יש בהם סיגים, וכן בכל מאכל יש פסולת, והכל מתחת עירוב הטוב והרע שנהיה מטגם עץ הדעת. והתיקון הגמור יהיה לבסוף בכיאת המשיח שאו יפרד הטוב מהרע ויהיה הטוב לתוד והרע לתור.

13 והו ענין השלום, ה' עו לטעו יתן ה' יברך את עמו בשלום, שלום הוא הברכה הגדולה ביותר הכוללת כל הברכות, כי המשמעות של שלום היינו התיקון הגמור של הבריאה שתבוא אל שלימותה כאשר יתברר הטוב מהרע. כל הפגם של מחלוקת היפך השלום ג"כ נובע מהמציאות של עירוב טוב ורע, ואילו שלום הוא התיקון של בירור הטוב מהרע שישאר הטוב בטהרתו ובשלימותו. והו ענין דשטא קדישא דקב"ה איקרי שלום, והשבת איקרי שלום,

14 והנה המהר"ל (דרך חיים אבות פ"א) כתב שהשלימות יש בה ג' חלקים, שלם עם בוראו שלם עם חבריו ושלם עם עצמו. ופי' שלם עם עצמו, כי יש שהאדם עם עצמו אינו שלם, כמאה"כ (תהלים לח) אין שלום בעצמי, שהמת רוצה כך והלב רוצה אחרת, בבחי' דברי ריבות בשערי' היינו בשערים שלך בעצמך יש דברי ריבות, שהשכל אמנם מבין טוב אבל רגש הלב ממאן בכך.

שאי"ן רק העדר מחלוקת אלא מובנה מיוחדת, דרגת התיקון של הבריאה, שהקב"ה יחיד ומיוחד כמש"נ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד, והטוב הוא בשלימותו.

We often try to create peace in our own lives, and we fail. For instance, the State of Israel was created in order to foster a feeling of peace for the Jews; yet no matter what has been done to try to preserve this feeling of peace, it has eluded us. This example teaches us that peace is not something we can unilaterally create for ourselves; it is a condition that requires God's involvement. Our ability to have peace with the nations around us reflects the level of internal peace among the Jews themselves. If we have no peace with each other, we will have no peace with our neighbors. The Or HaChaim wrote that there will be times when we will be able to live in the land of Israel, but we will not be able to live there in peace. Internal strife and conflict would make it impossible to experience the benefits of living in the land of Israel.⁶

External peace can be seen as a barometer of our internal spirituality. To have peace with each other, we therefore need to develop peace within ourselves. When we request peace, we ask God to unify our physical and spiritual selves. We don't want to have separate identities, being in a spiritual mode at certain times and in a physical mode at others. Someone who is at peace with himself integrates his physical and spiritual drives. The Hebrew word for "peace" (shalom) derives from the word meaning "complete." We have true peace when we unify our physical and spiritual sides.

20 The request for peace is truly a prayer of thanksgiving to God. Our two selves are diametrically opposed, yet there is a way of unifying our spiritual and physical dimensions. We can accomplish this feat only because of God's greatness and goodness. Since God is One and He endows us with a sense of unity, we can strive for our own inner unity and "oneness." Peace does not come about through compromising one's self. It comes about through finding one's truest essence.

21 There are two important points we can learn from this prayer. First, when two people get married, it is critical for them to share some kind of spiritual goal in order for unity to be created. When they have no spiritual goal, then by definition they relate to each other as physical beings. This state creates separation, because physical things are separate by nature.

The second point we can learn from this prayer is that after we have done everything humanly possible to nurture our relationships, we still need to ask God to bless us. We should pray for God to bring harmony, wholesomeness, good qualities, and grace into our lives. We should ask God to give us that which is a prerequisite for every relationship to grow and thrive—a sense of inner peace, as well as true peace with our loved ones.

18 When we say that the only blessing God gives is that of peace, we mean that the most essential blessing He can grant is for our physical and spiritual selves to be integrated with each other. Our physical and spiritual parts should not be at war with each other. We cannot find peace when we attend only to our physical uniquenesses and then try to gratify our physical drives. This makes us similar to everyone else in the world. But when we are able to harness our physical drives to serve our spiritual uniquenesses, then we truly feel at peace, and every moment of life is fulfilling. This situation is truly the greatest blessing anyone can have.

God is One and is not fragmented. The more we emulate God, the more we can receive His blessing. When a Jew finds unity internally and a unity in the external world, then he or she is truly blessed.

19 Pinchas fought against immorality. Immorality is the compartmentalization of a person's physical and spiritual drives. The Zohar says that Zimri, the man whom Pinchas killed, had a tremendous soul. Whatever well-intentioned motivations Zimri may have had when he acted, the other Israelites followed his example in deed, without any redeeming motivations. Pinchas felt that Zimri and the other sinning Israelites were disgracing themselves by relating to their commonality with the rest of the world. Human beings should never lose sight of that which dignifies them and makes them unique. What Pinchas abhorred about Zimri's illicit deed was that it represented a descent from his uniqueness and its balance with his physical being. Because Pinchas couldn't tolerate that, God blessed Pinchas with His covenant of peace. By striving to find his uniqueness, Pinchas demonstrated that he was on the path to inner unity. Focusing on our spiritual uniqueness gives us the wherewithal to develop an inner sense of unity, and thus true and lasting peace.

22

ואת הדרגה הזאת המשיך פנחס בכה מסירות נפשו. שהיה אז מצב של העדר השלימות שכלל ישראל היה כ"כ שבור ופגום במצב של כליה רח"ל, ופנחס במס"ג המשיך את כח התיקון של שלימות בכלל ישראל, וע"כ היה שכרו זה לעומת זה, לכן הנני נתן לו את בריתי שלום, שהוא ענין השלימות שלאחר התיקון, שכל עניניו ומעשיו יהיו בשלימות, וכמרומו כמה דכתיב שלום בו קטיעא, ששלום בלא ו' הוא שלם, שמורה על דרגת השלמות שקיבל פנחס. היתה לו ולורעו אחריו ברית כהונת עולם, אשר כהונה הוא ג"כ ענין השלמות. וזוהי מדרגה עילאית שניתנה לפנחס, שילוד אשה בערו בעוה"ו יוכל להשיג דרגת השלמות שלאחר התקון.

וכיון שברכת השלום שניתנה לפנחס ענינה שזכה לדרגת התיקון של שלום ונהיה מושלל מפגם עץ הרעת, ממילא יצא מכלל גזירת המיתה וכל שאר החסרונות שגרם החטא, כי ניתנה לו בריתי

23

[א] ראשית כניסת האדם לעבודת ה' צריך להיות בחפזן כמו שמצינו בפסח מצרים שהיה נאכל בחפזן ולא פסח דורות מפני שהתחלה לנתק עצמו מכל תאוות עולם הזה שהוא מקושר בהם צריך לשמור הרגע שמתעורר בו רצון ה' ולחפז על אותו רגע למהר לצאת מהם אולי יוכל. ואחר כך שוב ילך במתינות ולאט כדן פסח דורות:

11. Judah has dealt treacherously, and an abomination has been committed in Israel and in Jerusalem; for Judah has profaned the holy one of the Lord [in] that he loved and married the daughter of a foreign god. 12. From the man who commits it, the Lord shall cut off one of acuity or erudition from the tents of Jacob and one who offers up an offering to the Lord of Hosts.

26
for Judah has profaned—himself, who was the holy one of the Lord, the first of His grain.—[Rashi, quoting Jer. 2:3] that he loved and married the daughter of a foreign god—He profaned his holiness by loving and

עשרה דרי לא תבוי ארמאה קמיה, וכיון שפנחס זה היה אבי אמו ג"כ מייני (י' קמוצה), ופיטס עגלים לע"ז, א"כ חשבו שלא יתכן שהוא יתמלא חימה וקנאה אמיתית כטוהר נפש ובר לבב, על מי שבא והתדיבק במדיניות משום שהיא בת אל נכר, וכיון שאין כאן קנאה טהורה, לא עשה לפי דעתם כדון במה שהרג נשיא שבט מישראל. 29 וע"פ זה יש לדייק במה שאמרו לפי שהיו השבטים מבוים אותו, דהשם שבטים מונח על אנשים רמי המעלה, לא על המון הפשוט, ולפי האמור מבואר דמה שהשבטים היו מבוים אותו ואמרו הראיתם בן פוטי זה שפיטס אבי אמו עגלים לע"ז, לא היה סתם כיווי לבנות אותו ולהטיל בו דופי משפחתו, אלא שלפי דעתם היה בו ערעור על עצם מעשהו שלא עשה כדת וכהלכה, וערערו על מעשהו שלא יתכן שהיא מצד קנאות טהורה רק כדי לקנא קנאת ישראל עם הקודש, אלא שאילי שגאה אחרת היתה כלבו ח"ו, וכאן מצא לגבות את חובו, היתה זו טענה לפי דעה אנושית לערער על טוהר כוונת מעשיו.

28
וזהו שבאו השבטים בטענה נגד פנחס ואמרו: הראיתם בן פוטי זה שפיטס אבי אמו עגלים לעבודה זרה והוא הרג נשיא שבט מישראל, היינו, כיון שפנחס בא מתולדה של נכרים עמי הארץ, ולא עוד אלא שאבי אמו היה כומר כל כך אדוק לעבודה זרה עד שפיטס עגלים לע"ז, אם כן אי אפשר לו למי שנולד מגזעו, שיתרגש ברגש הקנאה על מי, שבעל בת אל נכר, כי טבע האבות נמצא מורשם גם בדורותיהם אחריהם, וכמו שאמרו חז"ל (סנהדרין צ"ד א') על הפסוק ויחד יתרו, שנעשה בשרו חזודים חזודים, היינו דאמרי אינשי גיורא צד

(מלאכי ב'), וכתב שם רש"י (במלאכי) כי חלל יהודה את עצמו שהיה קודש לה' ראשית תבואתו, ובעל בת אל נכר, שנשאו נשים נכריות בבבל, וברד"ק שם כתב: וצוה לישראל שיהיו קדושים, והקידוש הוא שלא ישלחו עצמם אל כל אשה כמו שעושים הגויים, ובסוף העריות אמר קדושים תהיו, וישראל ג"כ נקרא קודש כמיש קודש ישראל לה', והנה הם מחללים אותו הקודש שהיא בת ישראל ונשאים נכריות עליהן וכו'

27
מבואר מכל זה, דעיקר העיון של הבא על ארמית בפרהסייה, הוא מצד חילול קדושת ישראל, והנה עמדה התורה על סוף דעתו של אדם מישראל, שכשהוא רואה באחד מעם ישראל שהולך ומחלל את הוד קדושת ישראל, שהבדילנו מן העמים להיות לחלקו ונחלתו של הקב"ה ולהיות לו סגולה מכל העמים ממלכת כהנים וגוי קדוש, והוא הולך ומזדווג בארמית בת אל נכר אשר בשר חמורים בשרם, ולא עוד אלא שעושה נבלה זאת בפרהסייה, ומראה בזה שאין יתרון מעלה והבדל בין ישראל לעמים, והרואה מעשה נבלה זאת, ומתמלא כרגשי נקמה לקנאות קנאת ה' וקנאת עם קדושו על המחלל כבודו, ומתוך כאב לבו הוא שולח ידו ופוגע בו לנקום נקמת ה' ונקמת עם ישראל, עליו באה ההלכה שהוא זריו ומשובח, ולכן ניתנה ההלכה מסיני בלשון הזה: קנאים פוגעים בו, היינו דוקא מי שלבו מקנא קנאת ה' וקנאת עם ישראל באמת ובתמים, דוקא הוא יכול לפגוע בו, אבל מי שאינו מרגיש בלבו ובנפשו את חוזק הקנאה כל כך, יתכן שלא הותר לו לשפוך את דמו, כי מצד עצם החטא אינו בר קטלא כי אין לו משפט מות, כמבואר לעיל (ס).

דק"א סו"ק ח"א

כביאור הענין, נקדים מה שמצינו ביהוא בן נמשי שעשה מעשה קדוש השם נפלא, שכנס ארבע מאות עובדי הבעל, וחקר האם אין ביניהם אחד מעובדי ה', ואז הרג אותם עד אחד, ויתצו את מצבת הבעל, ויתצו את בית הבעל, וישמד יהוא את הבעל מישראל, ויאמר ה' אל יהוא, יען אשר הטבת לעשות הישר בעיני, ככל אשר כלבתי עשית לבית אחאב, בני רבעים ישבו לך על כסא ישראל" (מ"ב י' כחלא) והנה הנביא הושע בא ואומר (ופקודתי את דמי יורעאל על בית יהוא" (הושע א. ד.) ומבאר רבינו יונה (שע"ת ג. ר"ט) מדוע נקרא יהוא כשם רצח, מכיון שנתברו שהשאיר את פסל מיכה, ואם יש מקום לדבר-כזה, הרי שבהריגת נביאי

הבעל לא היתה כוונתו טהורה לביעור עבודה זרה, וכבר יש לראות בכך רצח במקום קידוש רבה! ולפי זה יחבאר מה שאמרו השבטים, שהואיל ועצם מעשהו של פנחס היה מעשה הריגה של הלכה ואין מורין כן, אלא קנאים פוגעין בו, והיינו כי יחס לבכם לקנא לכבוד ה', אבל אם אבי אמו פיטס עגלים לעבודה זרה, לא יתכן שיהיה לבכו בלתי לה' לברו בלא שום תערוכת קרירות, ואם יש חערובת שלא לשמה הרי זה הופך את המעשה לרצח פשוט, ועל זה היה צריך לבא גילוי מיוחד מה' חוקר לב, שיבא וייחסו אחר אהרן הכהן, לומר שהיה זה מעשה שכל כולו עבודה תמה וקנאה צרופה.

וראים אנו כאן יסוד מוסד, שנטיית לב האבות מורשת בכני כניהם, ועל כך אמרו חז"ל (בי"ק ט"ז ב') לעולם ידבק אדם בטובים, אהרן שנשא בת עמיתו יצא ממנו פנחס, וע"ש ברשב"ם, שכמה דורות הברילו בין יתרו לפנחס, והוא היה גם מצאצאי יוסף הצדיק שפטפט ביצרו, וכל היחוס הזה לא הספיק כדי לשלול את נקודת ההתייחסות ליתרו עד שבא הכתוב להעיד על נקיחתו, ומשה רבינו שנשא בת יתרו, יצא ממנו יהונתן בן גרשום שעבד בפסל מיכה.

31 38 ע"ר כ"ו

גרסינן בקדושין מ, ע"ב: מתיר האוכל בשוק הרי זה דומה לכלב ויש אומרים פסול לעדות, אמר רב אידי בר אבין הלכה כיש אומרימ" — רש"י: ופסול לעדות — דכיון שאינו מן הישוב אין מקפיד על עצמו ואין לו בושח פנים וכן האוכל בשוק הואיל ואין מקפיד על כבודו אינו בושח ללול בעצמו וליפסלי, (ל"ח ולר"ת המובאים בתוס' שם יש שיטות שונות בזה, אך הרמב"ם י"א עדות ה' מבאר כרש"י.)
ייתכן שאנו מתקשים מה הבישה והולול בזה שאוכלים ומברכים בשוק עד כדי כך שזה חשוד גם על עדות שקר — הרי מאכלו כשר, והוא גם מברך כדבעי, ומה הרע שעשה? אכן, אין כאן רע" ממשי, רק חסרון של עדינות הנפש, אמור מצתה, כי ההקפדה על כבוד עצמו יוצרת דפוסי-חיים המושתתים על עדינות הנפש, זהו יסוד לכל עניני כבוד, ולפי מה שביארנו בע"ה למעלה נגידר כאן באופן ברור: כבוד הוא והנהגה חיצונית המחויבת מהמצייאות של קדושה פנימית ומתאימה לה, הרי יש בקרבך צלם אלקים קדוש — זה מחייב הנהגה בעניני גופך המתאימה לה, וזוהי הנהגה המושתתת על עדינות נפש.

וכך הוא דרכו של יצחק במלחמתו עם האדם, בתחילה הוא משתדל להשפילו בתחומי ההיגיון, וכשהדבר עולה בידו, הרי האדם ברשותו להכשילו בכל דבר חסא ועון, והעבודה המוטלת על האדם היא להתעלות עד היותו נכבד וחשוב, וע"י כן הוא נשמר מן החסא, שכיון שהוא מכיר במעלתו וחשיבותו הגדולה, הרי הוא נמנע מלחטא כדי שלא ירד ממדרגתו, ועוד שרוב העבירות כרוכות בכזיון לעוברים, ואם תהא הרגשת נכבדותו וחשיבותו מורשת בקרבו, ימנע מלעבור עכירה.

33 תיקון 206

וה"ל הענין בהקדמ' כי מאחז"ל (יומא ט:) בית ראשון חרב מפני שהיו בו ע"ו ג"ע ושפ"ד, מקדש שני מפני מה חרב מפני שהיתה בו שנאת חנם, ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד ג' עבירות ע"ו ג"ע ושפ"ד. וגם זה צ"ב שהרי לא תשנא את אחיך בלבדך הוא רק לאו, ואין לוקין עליו שהוא לאו שאין בו מעשה, ואיך שקול חסא זה כנגד העבירות החמורות שבתורה ומה המיון ביניהם. אכן הבי' בזה העבודות של ישראל היא בבחי' בן המלך, והנה עבד המלך אינו שוקל את ציוויי המלך לגופם אלא הכל תלוי אצלו בעונש שיקבל אם יעבור, אך בן המלך שוקל רק במה יהיה יותר נחת רוח לפני המלך, ומה גורם צער וכאב למלך. ע"ד"ו היא העבדות של ישראל, שמתבוננים בעיקר מה גורם צער למעלה, וע"ד שאחז"ל (סנהדרין מו.) שכיהנה מה אומרת קלני מראשי קלני מזרועי, שיש כביכול צער למעלה. ומבואר לפ"ו גודל חומר העון של שנאת חנם, משעם שהוא גורם צער למעלה, כמאמר צדיקים על ל' רש"י (להלן בפרשה) קשה עלי פרידתכם, כביכול קשה לפני הקב"ה הפירוד שביניכם, שכאשר יש פירוד בישראל וה"ו גורם צער למעלה, ומאידך מצינו שההכנה לקבלת התורה היא ויתן שם ישראל נגד ההר כאיש אחד בלבד אחר. ולכן שקולה שנאת חנם כנגד ע"ו ג"ע ושפ"ד, שמתמת זה נחרב בית המקדש.

39 ומדויק לשון הכתוב וירא פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, שמייחסו הכתוב בג' דורות עד לאהרן הכהן שהיה מדת החסד וכל מעשיו היו חסד, אוהב שלום ורודף שלום ואוהב את הבריות, ולכן התורה מדגישה שפנחס הוא בן אלעזר בן אהרן הכהן, וכמו שאהרן הכהן מפורסם במדת החסד שכל מעשיו אינם אלא חסד, כך פנחס הוא נכדו של אהרן הכהן שאף הוא כל מעשיו חסד, וגם מעשה זה כולו חסד, שקם מתוך העדה ונחלץ להגן על כבודם וקדושתם של ישראל. ואם בפועל היה זה מעשה של גבורה, אבל הקב"ה שהוא כמד"כ (וידמיה כט) כי אנכי ידעתי את המחשבות, ידע שבאמת כולו חסד, כמו שהקב"ה מעיד עליו ויכפר על בני ישראל, שאין לך חסד גדול מאשר ויכפר על בני ישראל.

וזה ענין השכר שניתן לו מדה כנגד מדה, שעל מעשה חסד מקבלים שכר ממדת החסד, ועל מעשה גבורה מקבלים שכר ממדת הגבורה, וכאן שהיה מעשה של חסד עם כלל ישראל קיבל עבוד זה שכר שכולו חסד, ברכה ושלום, בריתי שלום ובריתי כהונת עולם לו ולזרעו אחריו עד סוף כל הדורות, שהכוונה היא ג"כ ממדת החסד כדאי' בזה"ק (ח"ג קמ"ה).

36 אור ג' ע"ה 206

ובספירת זכרות (ג') אמר ר"ח כל אדם שיש בו דעת כאלו נכנה בית המקדש בימיו, ובספר דרך החיים ציאר כוונת מאמר זה דהאדם דומה אל בית המקדש, שכמו שנים המקדש הוא נבדל מכל האדמה היינו שנבדל הוא בקדושתו מכל מקומות העולם, כך האדם הוא נבדל בקדושתו מכל הנבראים שעל פני האדמה, חו היא כוונת ר"ח דאדם שיש בו דעת היינו שהוא נבדל בקדושתו ואינו נמשך אחר הסומר אלא אחר השכל, אז הוא דומה לבית המקדש שהוא המקום הנבחר להיות נבדל בקדושתו מכל שאר המקומות, ומשם כאלו נכנה בית המקדש בימיו.

37 וענין קדושה זו ששים נה האדם וזית המקדש, ציאר כאן בספר הנגלה, דהוא משום כח האלוהי - היינו דהאדם יש בו הנשמה שהוא מלך כבודו יתב' (וכמוכח בזה"ק "מלך דנפח מחוכי נפח" ופי' כתיב ריש פ"ב מחוכיו ומפנימותו - חלק אלוה ממעל ממש) ובמקדש הורח הקב"ה את כבודו ואורו ולפיכך היכל הקודש שהוא מקודש אל ה' ממדמה לגמרי אל היכל האדם אשר שם כבוד הנשמה."

38 ובספר נפש החיים (שער א' פ"ד, ובהגהה ד"ה כי המשכן) מאריך לצייר איך האדם מכון נגד המשכן והמקדש, כי ידוע שהמשכן שקול נגד נריאם העולם, ולכן איחא נגמ' (זכרות נה.) "ידע ה' בללאל לנרץ אוהיות שנבראו בהן שמים וארץ", וכן האדם ג"כ כולל כל סודי נראשית ומדרי המכרבה, וממילא האדם הוא ג"כ דוגמת חכמים המשכן והמקדש, וכח שם בהגהה ח"ל, "לואת הרי כי ואלו עיקר ענין הקודש והמקדש ושניים שכינתו יתב' הוא האדם שאם יתקדש עלמו כראוי בקיום המצוות כיון שהם מליון ג"כ בשורשן העליון בפרקי איברי השיעור קומה כביכול של כלל כל העולמות כולם, אז הוא עלמו המקדש ממש, ונחוכו ה' ממש, כמ"ש (ירמי' ז - ד) "היכל ה' המה, היכל ה' המה", ע"ש מה שהאריך עוד.

34 וזה גם ענין החטא של זנות בנות מואב, כדאי' בזה"ק (ח"ב ג.) דתנינן לית קנאה קמי קוב"ה בר קנאה דברית קדישא, מה כתיב ויחל העם לזנות אל בנות מואב מיד ויחר אף ה' בישראל, היינו שאין לך דבר שנאו לפני הקב"ה כבועל ארמית, אפילו יותר מע"ו ג"ע ושפ"ד. ואצל ישראל החשבון אינו אם יש ע"ו עונש גדול יותר או קטן יותר אלא מזה הדבר השנאו לפני הקב"ה, ע"כ דוקא על חטא זה של בועל ארמית היתה המגפה של כ"ד אלף מישראל. ורק על זה נאמרה ההלכה שקנאין פוגעין בו. וזהו מד"כ ויקרב אל אחיו את המדינית לעיני משה ולעיני כל עדת בני ישראל והמה בוכים, היינו שהבכיה היתה על חטא זה, אף שהיה שם חטא גדול כ"כ של ע"ו לא בכו עליו, כי בכייתם של ישראל היתה על הצער למעלה, על שאנשים מישראל ובהם

35 ולכן מצינו שהתורה הזהירה כ"כ הרבה פעמים על הקדושה יותר מכל דבר אחר, קדושים תהיו, ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, ואנשי קדש תהיו לי, ועוד כהנה אזהרות רבות, אף שהוא ענין קדש עצמן בטוהר ואין ע"ו שום איסור. אלא שהתורה הזהירה כ"כ הרבה פעמים שוזה הדבר העושה גודל נח"ד למעלה, ואין זו שאלה של שכר ועונש אלא זה עושה נח"ד לפני השי"ת אשר תכלית

40 אכן הבי' בזה, כי אמנם מעשהו של פנחס היה כולו חסד ולא היה מצד הגבורה, וכלשון הכתוב וירא פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ויקם מתוך העדה ויקח רמח בידו וגו', וירא פנחס היינו שראה את בזיונם של ישראל, שהחוטא במעשהו המנוול משפיל ומבוזה את כלל ישראל באופן גורא כזה, שהרי ישראל קדושים הם ובקרבם געשה מעשה שפל הממית בזיון גורא על כלל ישראל, ומתוך שלא היה יכול לשאת את חרפתם של ישראל נחלץ להשיב את כבודם המחולל. וכמש"נ ויקם מתוך העדה דייקא, כמו שמפרש בתורת אבות, מתוך הרגשת אחריות לעדה וגודל קדושת ישראל, ואיך יחריש כשנעשה כזה בזיון וחילול קדושתם של ישראל. והרי שמעשהו היה כולו מתוך מרת החסד והרחמנות על כלל ישראל.